

איש לרעהו

לקט אמרות חז"ל
רעיונות, עובדות
והנהגות מגדולי
ישראל,
על מדות טובות
שמביאות לאהבת
הזולת הנלמדות
מפרשת השבוע

ליקוט ועריכת: יצחק בן אהרן
כל הזכויות שמורות למכון אהבת אמת
אסור להעתיק, לצלם ולהדפיס בלי רשות בכתב

מכון אהבת אמת – המרכז להעמקת ערכי אהבת הזולת

ע"ש ר' עבי יהודה דומוביץ ז"ל

רח' אבן עזרא 2 ירושלים 9242402 טל: 02-5671812 פקס: 077-7671812

שבת קודש כד כסלו תשע"ג: הדלקת נרות: ירושלים 4:00 תל-אביב: 14:04 חיפה: 03:04 מוצאי שבת: ירושלים: 15:05 תל-אביב: 16:05 חיפה: 14:05 ר"ת: 5:52

פרשת וישב

פיו ולבו שוין

איש אמת בכל מעשיו

הגאון מטשיבין - רבי דב בעריש וויידנפלד זצ"ל שהיה איש אמת בכל מעשיו, לא היה סובל את אלו שמרמים אחרים ולא כל שכן את עצמם. פעם אחת ביקר אצלו רב אחד, שעלה באותה תקופה ארצה, ובתוך דבריו דיבר על הזכות הגדולה להתגורר בירושלים.

בתוך הדברים התפעל הלה ואמר: "אה, האויר של ירושלים, אה, הקדושה של ירושלים..." והוסיף עוד דיבורים בסגנון זה. מלמל הגאון מטשיבין כאילו לעצמו: "איני איני מרגיש כלום!" (בצלו חמדתי)

אחד מוותיקי תלמידיו מגליציה נכנס אליו לביקור חג. קיבלו רבי דב בעריש כדרכו בדברי תורה מעניני דיומא. אותו יהודי נזכר לפתע שזמני קבלת הקהל אצל האדמו"ר שבצלו חסה, קרבים, ורצה להספיק ללכת גם אליו. על כן אמר שאינו רוצה יותר להטריח... ורמז שברצונו ללכת.

פנה אליו רבי דב בעריש ואמר לו: "תמהני עליכם, אם ברצונכם ללכת תלכו, מדוע צריך לומר דברים אחרים..."

כשיצאה לאור המהדורה החדשה של ה"דובב מישרים" שלח רבי דב בעריש עותק מהספר לרבה של ירושלים, הגאון רבי צבי פסח פרוק זצ"ל. כעבור כמה ימים שלח רבי צבי פסח את הגאון רבי משה אהרן רוזנטל, כדי לתת לרבי דב בעריש סכום של עשר לירות, סכום נאה, מתנה על הספר שכיבדו.

רבי דב בעריש סירב לקחת את הכסף וטען שהיות והתכוון לתת את הספר במתנה, אינו מעוניין לקבל כסף תמורתו. כשניסה לשכנעו שרבי צבי פסח שלח את הכסף כמתנה ולא כתמורה, עמד בסרובו המוחלט לקבל את הכסף בהזכירו את דברי הגמרא (מכות כד.) "ודובר אמת בלבבו כדבר ספרא".

שר התורה

להשריש את מדת האמת באופן שיהיה "תוכו כברו" ולא לדבר "אחד בפה ואחד בלב"!!

נלמד מהפסוק: "זישנאו אותו ולא יכלו דברו לשלום" (פרק לז-ב)

וכתב רש"י: מתוך גנותם למדנו שבחם, שלא דיברו אחד בפה ואחד בלב. עכ"ל. וידועים דברי חז"ל: כל תלמיד שאין תוכו כברו אינו תלמיד חכם. ויש אומרים: נקרא נתעב (יומא עב:). ואחד משלושה שהקב"ה שונאן הוא המדבר אחד בפה ואחד בלב (פסחים קיג:).

מספרים חז"ל בגמרא (ברכות כח.) שהיה רבן גמליאל מכריז ואומר: כל תלמיד שאין תוכו כברו לא יכנס לבית המדרש. עקב הכרזה זו נתמעטו התלמידים. ואולם באותו היום שמינו את רבי אלעזר בן עזריה לנשיא, סילקוהו לשומר הפתח וניתנה רשות לתלמידים להכנס, ונתוספו ארבע מאות ספסלים בבית המדרש.

ונשאלת השאלה: מנין ידע שומר הפתח לתהות על קנקנו של כל תלמיד ולדעת אם תוכו כברו ואם פיו ולבו שוין וכי יודע מחשבות הוא? כלום יכול לחזור לצפונות ליבם של התלמידים?!

אלא יש לומר שאכן שומר הפתח לא ידע וגם לא הוזקק לדעת מאומה על מחשבות התלמידים. תפקידו היה רק להזכיר בעצם נוכחותו את הכרזתו של רבן גמליאל, ודי היה בכך כדי שהתלמידים יקפידו בעצמם ויחששו שמא אינם עומדים בקריטריון המחמיר של רבן גמליאל.

בדומה לזה תירצו בשם כ"ק האדמו"ר מגור רבי אברהם מרדכי זצ"ל (בעל אמרי אמת): הכרזתו של רבן גמליאל היא עצמה שימשה כשומר הפתח. תלמיד שלא הרגיש עצמו כשר וראוי להכנס, נרתע ולא הרהיב עוז בנפשו להכנס, אף כי הדלת היתה פתוחה...

עלון השבוע פרשת וישב הוקדש לעילוי נשמת
רבי יוסף מנחם זצ"ל בן ר' משה יקותיאל (שושן)

במלאת שלושים לפטירתו, נלב"ע כ"ז חסון תשע"ג. ת.נ.צ.ב.ה.

כפי המדה שאדם נוהג עם הבריות, כך נוהגים

עמו מן השמים !

נלמד מהפסוק: "ויבא יוסף את דבתם רעה אל אביהם: (פרק לז-ב)

ופירש רש"י: כל רעה שהיה רואה באחיו בני לאה היה מגיד לאביו, שהיו אוכלין אבר מן החי ומזלזלין בבני השפחות לקרותן עבדים וחשודים על העריות. ובשלשתן לקה [מדה כנגד מדה]. על אבר מן החי - "וישחטו שעיר עיזים" ... ועל דיבה שקורין לאחיהם עבדים - לעבד נמכר יוסף. ועל העריות שסיפר עליהם - ותשא אשת אדוניו וגו'.

ידועה אמרת חז"ל (שבת קנא): "כל המרחם על הבריות מרחמין עליו מן השמים, וכל שאינו מרחם על הבריות אין מרחמין עליו מן השמים". בזה ביאר הגאון **רבי ישעיה קרלינסקי זצ"ל** (בספרו **הגיון ישעיה**) את הפסוק בתהלים (י-א) "למה ה' תעמוד ברחוק, תעלים לעתות בצרה" - אנו שואלים את הקב"ה: רבונו של עולם "למה תעמוד מרחוק"? למה לא תרחם עלינו ולא תראה בעוניינו?

על טענה זו משיב הקב"ה: "תעלים לעתות בצרה" - משום שבשעה שצר ומר לזולתך. רעד זקוק לעזרה ואין אתה מרחם עליו ואינך מושיע לו. היכן מדת הרחמים החמלה והחנינה? על כן הקב"ה מודד לך כמדתך.

על הורג נפש בשגגה נאמר: "כי בעיר מקלטו ישב עד מות הכהן הגדול" (במדבר לח-כח) ואמרו חז"ל (מכות יא) שאמותיהם של הכהנים הגדולים היו מספקות לגולי עיר המקלט מזון ובגדים, כדי שלא יתפללו על בניהם הכהנים שימותו, משום שהיה להם לכהנים לבקש רחמים על דורם ולא ביקשו.

והרחיב בביאור ענין זה הלבנוש (בלבוש האורה) על הפסוק "וישב בה עד מות הכהן הגדול" (במדבר לה-כה) וכך כתב: "לפי שלא התפלל שלא יארע תקלה זאת בישראל בחייו, ולכן באה לזה תקלה זו, לכך חייבה אותו התורה לזה שישב בעיר מקלטו עד מות הכהן הגדול, ויצטער שלא יוכל לשוב לשבת לביתו כל זמן שכהן הגדול חי, ומתוך כך יתפלל הוא על מיתת כהן הגדול, ותתקבל תפלתו, ויקבל הכהן הגדול את עונשו מדה כנגד מדה, שמפני שלא התפלל הוא ימות שלא בזמנו ע"י תפלתו של זה, ויתמנה אחר תחתיו שיתפלל, ולא תהא תקלה בישראל".

ורואים אנו מכאן דבר נורא שאין זה רק חשש בעלמא שבאופן טבעי עלול הרוצח להתפלל על הכהן גדול שימות כדי שיכול לצאת לחופשי. אלא זהו רצון התורה שמסבבת שיקרה כן שיתמנה כהן תחתיו המרגיש בצער הדור ומתפלל עליהם. ורואים מכאן גם מה נוראה הנהגה זו של מדה כנגד מדה.

חשבון "מדה כנגד מדה"...

לפני בית דינו של הגאון **רבי שלמה שמשון קרליץ זצ"ל**, הגיעה אשה שביקשה להתגרש מבעלה. ואולם הבעל תבע מהאשה עבור נתינת הגט סך חמש עשרה אלף לירות, סכום עתק בימים ההם. רבי שלמה שהיה אב"ד, סבור היה שהסכום הזה לא מוצדק ושלא כדן דורש הבעל. אבל בכ"ז עלה בידי הבעל להוציא מהאשה את הסכום.

והנה לאחר זמן, עמד הבעל המגרש, לשאת לו אשה אחרת בעלת תשובה גרושה. בדרך לא דרך נתגלגל לידי רבי שלמה לטפל בנישואין אלו. כאשר בירר אודות כשרות הגט שקיבלה אותה בעלת תשובה מבעלה הראשון, הגיע למסקנא שהאשה הזו צריכה לקבל גט אחר מבעלה הראשון ובלעדיו אינו יכול להתיר את נשואיה לשני.

פנה אותו האיש שביקש לשאתה, אל הגאון **רבי יוסף שלום אלישיב זצ"ל** בסברו כי שמא ממנו תקבל האשה היתר נישואין מבלי שתזקק לגט שני. אך לאכזבתו קבע הגרי"ש ברורות: "כל זמן שרבי שלמה לא יתיר, גם אני לא אתיר".

בלית ברירה, פנה היהודי לבקש מבעלה הראשון שיתן לה גט נוסף. אך הלה סרב בכל תוקף, עד שהבעל המדובר נאלץ לשלשל לכיסו של הבעל הראשון סך של חמש עשרה אלף לירות! תמורת הגט המבוקש. רק אז, נאות הלה ליתן לאשה גט שני.

הפסיר על המקרה רבי שלמה: "הכסף שנטל הבעל המגרש מאשתו הראשונה שלא כדן, ניטל ממנו בחזרה מדה כנגד מדה".

עמודי שש

קנאה

אל ישנה אדם בנו בין הבנים [או הרב את תלמידו בין התלמידים] שלא לגרום לקנאה !

נלמד מהפסוק: "זעשה לו כתונת פסים" (פרק לז-ג)

ואמרו חז"ל (שבת י:): לעולם אל ישנה אדם בנו בין הבנים שהרי בשביל משקל שני סלעים מילת לכתונת פסים שעשה יעקב ליוסף יותר משאר בניו נתקנאו בו אחיו ונתגלגל הדבר וירדו אבותינו למצרים.

מבאר הגה"צ **רבי יהודה לייב חסמן זצ"ל** (בספרו **אור יהל**) שאף אחר הידיעה שנדע כי קנאתם של השבטים הקדושים ביוסף אחיהם לא היה כאן ח"ו קנאה פשוטה שאנו מכירים. בכל זאת כתוב "ויקנאו בו אחיו" ואין מקרא יוצא מידי פשוטו (שבת סג). ומדה זו בוודאי היתה דקה מן הדקה. משהו של קנאה כחוט השערה בתוך הרי "אררט של יראת ה' ואהבתו ומדות טובות עד להפליא, כראוי לשבטים הקדושים, אבל הקב"ה שהוא חוקר לב ובוחן כליות גילה לנו בתוה"ק. "ויקנאו בו אחיו" ואלמלא מקרא כתוב. אכן אי אפשר לאומרו.

עכ"פ יש לראות מכאן - כותב הגרי"ל חסמן - נוראות עוצם כח ההרס של מדה אחת, ולא המדה עצמה, אלא כחוט השערה ממנה, כמו שגילו לנו חז"ל שבגלל שני סלעים מילת של כתונת פסים שעשה יעקב ליוסף, מכרו השבטים את יוסף. כלומר: זה היה המקור ל"ויקנאו בו" ול"וישנאו אותו". חז"ל לא אמרו שהיה זה בשביל שאותו אהב אביהם מכל בניו, אלא בשביל ששינה אותו ביניהם בשני סלעים שנתן לו יותר מהם.

ומפורש שאילו לא היתה נגד עיניהם התחלת הקנאה של כתונת פסים, לא היה מתגלגל הדבר ולא היו באים לידי מעשה נורא כזה של מכירת יוסף אחיהם, כי כאן היתה ההתחלה של הקנאה והשנאה.

מעתה יש לנו ללמוד ק"ו, אם כה גדול כח המדה להטעות שכל נפלא של שבטי י-ה, ובמשך כ"ב שנה לא עמדו על טעותם, א"כ ק"ו במדה טובה המרובה - מדת האמת - כמה יגדל כח האדם אם יכוון מדותיו לעבודת השי"ת, וזוהי כל תכלית מדרגת האדם על הארץ.

לא לשנות בנו בין התלמידים

סיפר רבינו הגרא"מ שך זצ"ל על רבי שרגא פייבל פראנק זצ"ל (חותן הגרא"י מלצר זצ"ל) שהיה יהודי עשיר גדול. כאשר שלח את בנו לישיבה, כדי לקיים "הוי גולה למקום תורה" ציפו הכל שאותו בן עשירים לא יזדקק לאכול "ימים" אצל משפחות, כפי שנהגו אז.

ואולם אביו העשיר הקפיד על כך שבנו יאכל "ימים" כמו כל התלמידים, ולאחר מכן שילם למשפחות שאירחו אותו, על האוכל. ואכן - סיים הרב שך - זו הנהגה טובה וראויה, לחנך נער שהוא בן עשירים שלא יתבלט ביתרון שיש לו על פני חברו שלא יביא לקנאתם בו.

שימושה ש"ת

להרגיש מחוייבות ושעבוד למי שהרבה להטיב עמו, ולהשיב לו כגמולו!

"הכרת הטוב" על שום מה?

סיפר הגה"צ רבי שלמה ברעווא שליט"א (לרפ"ש בתושחי"ל): פעם נסעתי באוטובוס עם מורי ורבי הגאון רבי אהרן קוטלר זצ"ל. היה זה לאחר יום כיפור ובדרך רציתי לשאול אותו מספר שאלות שהתעוררו לי ביום כיפור, אך רבי אהרן השיב שמחמת חולשתו אין בכוחו להשיב.

כשירדנו מהאוטובוס, עזר רבי אהרן מונית שתסיענו למחוז חפצו. מכיון שראיתי עד כמה חלש הוא החלטתי לעזור לו ונשאתי את מזוודתו והכנסתי לתוך הרכב, נפרדתי מרבי אהרן והמשכתי לדרכי.

והנה לפתע אני שומע שקוראים בשמי בקול רעש גדול. כל הגויים שמסביב עמדו משתאים לנוכח הקריאות הללו. הסבתי את פני לאחור לראות מי הקורא ונדהמתי לראות שהוא לא אחר מאשר רבי אהרן קוטלר, הוא סימן לי לחזור ולגשת אליו, וכשהגעתי הוא כופף עצמו לפני בהכנעה ואמר לי: "איזה בעל חסד אתה! אי אפשר לתאר את החטבה שעשית איתי עכשיו".

בתחילה לא הבנתי על איזה חסד הוא מדבר. לא חשבתי שעל הדבר הפעוט שעשיתי מגיע לי הודאה רבה שכזו, אך לא נתקררה דעתו של רבי אהרן וחזר שוב ושוב על הודאתו החמה ובירך אותי בכל לב.

נלמד מהפסוק: "ולא חשך ממני מאומה... ואיך אעשה הרעה הגדולה הזאת וחטאתי לאלוקים (פרק לט-ט)

מפרש הספורנו: "איך אעשה הרעה הגדולה הזאת - לשלם רעה תחת טובה". ומה שסיים יוסף "וחטאתי לאלוקים" [ולא "וחטאתי לאדוני"] יתכן שרמז לנו בזה כאמרת חז"ל (במשנת ר"א - פרק ז) ש"כל הכופר בטובתו של חברו לבסוף כופר בטובתו של הקב"ה". אכן אפשר לבאר עוד, שכל דברי יוסף נסבו ביחס להקב"ה, שכיון שהטיב עמו כל כך בזה שנתן בלב אדונו לתת כל אשר בידו... איך יתכן שיחטא לו וימרה את פיו. על כך היה אומר הגה"צ רבי הלל כגן זצ"ל, כי "טענה פשוטה והגיונית כזו גם גוי יכול להבין..."

מבאר הגה"צ רש"י זצ"ל - הסבא מקלם (בספר אור רש"י) שכאשר יש לאדם את היושר הזה להכיר טובה לבני אדם, כל שכן שיהיה לו להכיר טובה להשי"ת לכל יעבור על רצונו, "כי אין זה מדרך היושר להיות כפוי טובה נגד רוב טובתו אתנו".

ולכן אמר יוסף "וחטאתי לאלוקים" [ולא "וחטאתי לאדוני"] כי זהו תכלית היושר להיות שומע לדבר השי"ת, וזהו התכלית המביאה את האדם אל השלימות הנעלית.

וכפי רוב ההכרה בטובתיו בלי תכלית, כן יבין שלא לעוות היושר נגדו יתברך, ונמצא כי יתגדל להיות בעל יושר ללא גבול. ונמצא כי יהיה בעל יושר גם אם יהיה בעל דעה ולא יחת מפני איש לעוות היושר, כי משועבד הוא למטיבו ומי יאמר לו מה יעשה. עכ"ד.

כאשר בא עוג להודיע לאברהם אבינו על המלחמה הגדולה והכבידה המתנהלת בין המלכים הגבורים. אשר לדעת חז"ל הייתה מטרתו בזה שאברהם ייצא למלחמה בשביל להציל את לוט, ויהרג שם והוא ישא את שרה.

והדברים תמוהים וטעונים ביאור: איזה הגיון זה מה שעלה על דעתו של עוג שאברהם יצא למלחמה עם המלכים כנגד כל הסיכויים להנצל בדרך הטבע? ומילא מה שנכנס במסירות לכבשן האש עוד מובן, שעשה זאת לקדש שמו יתברך בעולם, שהאמין בו, אבל למסור נפשו ולההרג כדי להציל את לוט, איזה הגיון יש בדבר!?

ויתירה מזו, מה שרואים שאכן אברהם מסר את נפשו ויצא למלחמה כנגד כל הסיכויים [וכפי שהעריך זאת עוג] מהי הסיבה שהמריצה את אברהם למסור נפשו להצלתו של לוט ובני משפחתו: **וביאר הגאון רבי שרגא גרוסברד** זצ"ל (בספרו **דעת שרגא**) עפ"י מה שאמרו חז"ל (ב"ר נא-ו) שהיה לאברהם הכרת הטוב ללוט שלא גילה במצרים ששרה היא אשתו של אברהם, ואברהם הגיע למסקנא שמכחה של הכרת הטוב הזו הוא חייב לצאת למלחמה אפילו במצב של סכנת נפשות בשביל להציל את לוט.

ועל הקושיה היאך דבר זה עלה על דעתו של עוג שאברהם יסכן עצמו בשביל לוט, והיאך היה בטוח בכך. מבאר רבי שרגא שמכאן משמע שהיתה ידיעה ברורה והבנה פשוטה לכל באי עולם כי אברהם אבינו כל כך עליון ושליט על מדותיו, עד כדי כך שהיה פשוט אפילו לגוי שפל כמו עוג שאכן אברהם כשישמע שנשבע בן אחיו הוא מיד יחלץ להציל אותו, מכח זה שיש לו הכרת הטוב אליו, כי המחוייבות שיש לאדם מצד הכרת הטוב גדולה היא לאין שיעור ואת זה גם גוי יכול להבין.

מודה על האמת

"דבריהם נראים לי יותר מדבריי"...

העיד הגאון רבי אהרן קוטלר זצ"ל בהספדו על הגאון רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל ש"יהיה מודה על האמת ולא היה נחנך כלל וכלל". ואכן כל מי ששמע את שיעוריו וכל מי שזכה לשוחח עמו בדברי תורה ידע והכיר את זאת. אף אם רק הרגיש שאולי הצדק עם זולתו, ויהיה זה אפילו תלמידו, ולו גם צעיר לימים הוא התלמיד, היה סגנונו "אולי הצדק איתך".

ומספר תלמיד: מה רבה היתה שמחתו, שמחת לבו, כשבא לידו להודות לפעמים גם לצעיר ינוקא באומרו: "דבריהם בענין פלוני נראים לי יותר מדברי עצמי שם"... ולא רק בינו לבינו, אלא קבל עם ועדה. כאן חגגו את נצחונם יושר לבו וישרות שכלו. **בדרך עץ החיים**

מעלה נשגבה להודות על האמת בפני הזולת אף אם מתבזה על ידי כן!

נלמד מהפסוק: "ויכר יהודה ויאמר צדקה ממני" (פרק לה-כו)

ואמרו חז"ל יהודה הודה ולא בוש, מה היה סופו? נחל חיי העולם הבא (סוטה ז). כיצא בזה אמרו חז"ל על הפסוק "יהודה אתה יודוך אחיך" - מקרא זה לא אמרו אלא כנגד צדקים שכובשים את יצרם ומודים במעשיהם, שכל המודה במעשיו זוכה לחיי העולם הבא (מד"ר). עוד אמרו חז"ל: יוסף שקידש שם שמים בסתר זכה והוסיפו לו אות אחת משמו של הקב"ה, שנאמר (תהלים סא) "עדות ביהוסף שמו" יהודה שקידש שם שמים בפרהסיא זכה ונקרא כולו על שמו של הקב"ה (סוטה י).

"אל תבוש לקבל האמת מאיזה אדם שיהיה" - כותב האורחות צדיקים - "אפילו מקטן שבקטנים ונבזה, אפילו הכי תקבל האמת ממנו. כי מרגלית טובה שהיא ביד קטן ונבזה, אפילו הכי חשובה היא המרגלית".

והפלא יועץ כתב: "אבל יש הודאה טובה, כגון להיות מדה על האמת... ובפרט תלמיד חכמים העוסקים בהלכה, שיקבל את האמת מיד ממי שאמרה, אפילו מקטן שבקטנים. יודה ולא יבוש לומר, אפילו בפני רבים: האמת אתך, ודברי שאמרת טעות הם ביד...! ואף שיכלם לפי עשה בעולם הזה... ולפי הדעת הישרה אין כאן בושה, כי כל אדם כוזב. ומצינו בעלי השי"ס שהיו אומרים בפני רבים מקהל עדת ישראל דברים שאמרת בפניכם טעות הם בידי!

ומי כעמך ישראל

בין איש לרעהו – סיפורים בני זמננו

מסירות נפש – כפשוטו !

כחמישים שנה, הונח בפני בית המשפט תיק עם מסמכים מהולנד שעסקו בפרשייה האכזרית של גירוש החולים מבית החולים 'אפלדורנס-בוסי' לאושוויץ.

אך עבור וילי - המשפט נערך מאוחר מידי.

* * *

למעשה לא נותר מוילי זכר בעולם הזה, נפשו עלתה במעלות קדושים וטהורים וגופו נעלם אי שם בגיהנום הגרמני.

אך בכל זאת, "מזכרת" קטנה הוא כן הותיר בעולם הזה. ומעשה שהיה כך היה: כאשר פרצה המלחמה, חזה אביו של וילי את העתיד לבוא לאחר פלישת גרמניה להולנד. כיוון שכן שכר לו חדר מסתור באמסטרדם אליו העביר מסמכים, חפצי ערך ותצלומי משפחה. בין הדברים לא שכח גם להעביר את **החנוכייה של וילי**. חנוכייה מוזהבת אותה קיבל לבר מצוה שלו!

הוריו ואחותו שרדו את המלחמה במסתור באמסטרדם, ועלו לארץ ישראל. לפני חמש שנים תרמה אחותו את החנוכייה לאוסף החפצים של 'יד ושם' כזיכרון אחרון מאחיה וילי הי"ד.

* * *

בימינו רווח מאוד השימוש במונח 'מסירות נפש'. כולנו - כל אחד בתחומו - "מוסרים את הנפש". אך וילי הי"ד היה יהודי שמסר את נפשו, כפשוטו, למען הזולת. הוא הרי יכל להסתתר מבעוד מועד - כפי שנהגו מאה מחבריו עובדי בית החולים. מי מנע ממנו לחמוק למקום המסתור של הוריו, לעלות לארץ ישראל, לחקים משפחה... אך למען הזולת הוא בחר בדרך יותר **נעלית ומקודשת!**

"Ik ga niet weg. Hoe verlaat ik ze?"

"אני לא עוזב" קבע וילי בהולנדית צחה לפני שהוסיף ושאל "איך אעזוב אותם?!"

* * *

מעט לפני תחילת מלחמת העולם השנייה הקימה ממשלת הולנד את מחנה הפליטים המרכזי 'וסטרבורק' במזרח הולנד. המטרה: לרכז בו את זרם הפליטים היהודים שנמלטו מגרמניה הנאצית.

בצעד שנועד להתחבב על גרמניה, סגרו ב-15 בדצמבר 1938 (למניינם) שלטונות הולנד את הגבולות בפני הפליטים, ובכך סימנו אותם כאזרחים זרים לא-רצויים. בפברואר 1939 הוחלט על הקמת המחנה, שבו ייכלאו הפליטים.

בתחילה נועד המחנה להיבנות ליד העיר 'אלספטי', אך שתי התנגדויות "חשובות" מנעו זאת: 1) 'וילהלמינה' - מלכת הולנד - התנגדה לכך, משום שהמקום הנבחר היה מרוחק רק 12 קילומטר מארמון הקיץ שלה!... 2) איגוד רוכבי האופניים ההולנדי התנגד לכך, בטענה שיש לשמור על השטח פתוח לתיירים!

לפיכך התקבלה ההחלטה לבנות את המחנה בסמוך ל'וסטרבורק'.

ולא הארכנו בכל ההיסטוריה הזו - אלא כדי לקבל 'קנה מידה' לשווי של נפש יהודית בימים ההם בהולנד!

* * *

וילי טלי נולד באמסטרדם - עיר הבירה של הולנד - בספטמבר 1922, למשפחה יהודית. עם פרוץ מלחמת העולם השנייה מצא וילי עבודה בחסות 'המועצה היהודית', כאח בבית חולים יהודי לחולי נפש 'אפלדורנס-בוסי' (Apeldoornse-bos) באופן זה קיבל שחרור זמני מגרוש.

אך הנס לא נמשך לנצח. בט"ו בשבט תש"ג, בהוראה של הצורך אייכמן ובשיתוף מפקד מחנה המעבר ההולנדי 'וסטרבורק' - עמו פתחנו - הוחלט לגרש את 900 החולים לאושוויץ.

הייתה ידיעה מוקדמת על האקציה המתוכננת, ומאה מהעובדים היהודים של בית החולים מיהרו לרדת למסתור. וכאן אנו פוגשים את עוז רוחו והקרבתו תבלתי נתפסת של וילי: "אני לא עוזב" קבע וילי בהולנדית צחה לפני שהוסיף ושאל "איך אעזוב אותם?!"

דם יהודי של עשרות ומאות דורות של מסירות נפש למען הזולת זרם בעורקיו. הוא לא היה מסוגל להעלות על דעתו את הרעיון להותיר את החולים האומללים לגורל הגרמנים.

וילי גורש יחד עימם לאושוויץ - שם עלה על המוקד ביום שישי כ"ה ניסן תש"ג.

במשפטו של הצורך אייכמן, שהתקיים בירושלים לפני